

INFORMACIJA O PRESJEKU STANJA U MINISTARSTVU VANJSKIH POSLOVA NA DAN 31. OKTOBAR 2023, SA PREDLOGOM MJERA

Za polazne osnove presjeka stanja u Ministarstvu vanjskih poslova na kraju 2023. godine, u vrijeme formiranja i početka rada nove, 44. Vlade Crne Gore, ima se u vidu, prije svega: Program rada nove Vlade, sadržan u ekspozeu mandataru; godišnji i srednjoročni programi rada prethodnih vlada; nalazi redovnog godišnjeg izvještaja Evropske komisije o napretku Crne Gore u procesu pristupanja Evropskoj uniji, sa naglaskom na pregovaračka poglavlja 31 – vanjska, bezbjednosna i odbrambena politika i poglavlje 24 – pravda, bezbjednost i sigurnost; i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva vanjskih poslova.

Sposobnost Ministarstva vanjskih poslova da samostalno, i u djelovanju sa ostalim vladinim resorima i državnim institucijama, pruži svoj doprinos da se ostvari “oporavak i prosperitet našega društva” kroz ekonomske reforme, poboljšanje životnog standarda svakog pojedinca, vladavinu prava i što skorije pristupanje Crne Gore Evropskoj uniji, bilo je i ostaće, u krajnjoj liniji, osnovni indikator uspjeha.

Zakon o vanjskim poslovima uređuje način vršenja vanjskih poslova, nadležnosti i organizaciju rada Ministarstva vanjskih poslova, pa, pored navedenih političkih, predstavlja ključni normativni okvir, u odnosu na koji je korisno bilo koje razmatranje odstupanja između očekivanog i mogućeg.

Imajući u vidu da strateški nacionalni interesi vanjske politike ostaju nepromjenjeni, njihovo prepoznavanje u svakodnevnom radu, aktivnostima i interakcijama na državnom, međudržavnom i multilateralom planu, solidno je zasnovano. Sa druge strane, dosadašnje fokusiranje na izvršne poslove i implementaciju politika, uticalo je na manjak inicijative i sposobnosti za predlaganje, osmišljavanje, formulisanje i primjenu “sopstvenih” politika i projektnih rješenja koja bi Ministarstvo učinili djelotvornijim u izvršavanju nadležnosti.

Usvajanjem novog zakona o restriktivnim mjerama, čija priprema je u toku, sve nadležne institucije, uključujući Ministarstvo vanjskih poslova, će dobiti znatno unaprijeđen normativni okvir za efikasnije sprovođenje ove važne komponente Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike Evropske unije i preuzetih obaveza u multilateralom domenu. Iako je tokom ove godine izvršeno kadrovska jačanje u ovom segmentu, neophodno je dalje osposobljavanje Ministarstva da, konzistentno i pouzdano, odgovara zahtjevima koji proizilaze iz međunarodnih obaveza i odnosa. Imajući u vidu da se i naša država nalazi na trasi kretanja migranata od jugoistoka prema zapadnoj Evropi, te da ovaj fenomen u velikoj mjeri opterećuje unutrašnje i vanjske odnose i politike u Evropskoj uniji, u narednim će godinama posebna odgovornost Ministarstva biti u dijelu predlaganja vizne politike. Primjenom najsavremenijih tehnološko-digitalnih rješenja i/ili *outsourc*-inga ovih usluga, po uzoru na već postojeća i uhodana rješenja drugih država, Ministarstvo će istovremeno omogućiti ispunjavanje zahtjeva iz pregovaračkog poglavlja 24 – Pravda, sloboda i sigurnost; zadovoljiti potrebe naše turističke privrede da Crna Gora, u svako doba godine, bude lako dostupna destinacija i konačno, potrebu za racionalnom mrežom diplomatsko-konzularnih predstavništava u svijetu. Odluka da se krene sa aktivnostima u ovom pravcu zahtijevala bi znatno jačanje kadrovskih i tehničkih kapaciteta Ministarstva.

U odnosu na međudržavne i multilateralne odnose u našem neposrednom i širem susjedstvu, Program rada nove Vlade sadrži opredjeljenje da se nastavi jačanje dobrosusjedskih odnosa i regionalne saradnje. Nedavno predstavljeni godišnji izvještaj Evropske komisije pozitivno ocjenjuje angažman i doprinos Crne Gore regionalnoj saradnji, čemu je Ministarstvo vanjskih poslova dalo svoj doprinos, kako u dijelu predlaganja politika i prioriteta za tu saradnju, tako i u dijelu koordinacije u okviru Vlade i sa ostalim državnim institucijama. Nedovoljna zastupljenost predstavnika Crne Gore na rukovodnim pozicijama i u upravljačkim tijelima regionalnih organizacija i inicijativa ukazuje na mogući pravac budućeg djelovanja Ministarstva za aktivniju promociju ovih profesionalnih prilika u okviru našeg sistema državne uprave i njihovo dosljedno zastupanje kod međunarodnih partnera. Opredjeljenje Vlade da punim kapacitetima realizuje ciljeve NATO saveza stavlja u prvi plan političko-koordinativnu funkciju Ministarstva vanjskih poslova, posebno u dijelu politika, tema i nadležnosti koje prevazilaze domen odbrambene politike u užem značenju, uključujući sve širi spektar hibridnih prijetnji. Stoga, jačanje sposobnosti Ministarstva da pravovremeno prepoznaje i uzme aktivno učešće u formulisanju politika i mjera na unutrašnjem planu, koristeći pritom sve raspoložive mehanizme Saveza, Evropske unije i međudržavne saradnje, ostaje među ključnim zadacima.

U ekspozeu najavljeno pokretanje nove dimenzije modernizacije i veće vidljivosti naše države na međunarodnom planu, korišćenjem savremenih informacionih i digitalnih rješenja predstavlja, ujedno, i najveći jaz između sadašnjih kapaciteta Ministarstva i proklamovanog opredjeljenja Vlade. Dosadašnje zanemarivanje troškovno efektivnih i sveobuhvatnih kanala komunikacije i njihovo svođenje na saopštenja na društvenim mrežama, dovelo nas je danas u situaciju da u ovom segmentu imamo znatno zaostajanje ali i priliku da se napravi zapažen iskorak. Osim u dijelu komunikacije, manjak razumijevanja za pozitivne efekte digitalizacije poslovanja u okviru samog Ministarstva, rezultira nepostojanjem digitalnog arhiviranja, razmjenu i pretragu dokumentacije kroz bazu podataka, što se negativno odražava na sposobnost za konzistentno vođenje politika i tzv. institucionalnu memoriju koja je svedena na nivo lične odgovornosti i savjesti.

U dijelu institucionalnih i kadrovskih kapaciteta, posebna pažnja treba biti posvećena popunjavanju upražnjenih mjesta šefova diplomatsko-konzularnih predstavništava, te daljem širenju diplomatsko-konzularne mreže, u cilju adekvatnog zastupanja interesa Crne Gore u inostranstvu. Diplomatsko-konzularnu mrežu trenutno čini 40 diplomatsko-konzularnih predstavništava (trideset ambasada, šest misija, četiri generalna konzulata), od kojih samo 13 ima šefove predstavništava, u punom kapacitetu (sedam ambasadora, četiri šefa misija i dva generalna konzula). S tim u vezi, potrebno je u najkraćem roku pristupiti popunjavanju pozicija šefova diplomatskih predstavništava, kao i daljem jačanju mreže počasnih konzula, imajući u vidu značaj njihove uloge posebno u zemljama u kojima nijesmo rezidentno predstavljeni. Crna Gora trenutno ima 59 imenovanih počasnih konzula u inostranstvu.

U Ministarstvu vanjskih poslova trenutno je zaposleno 273 službenika (56% žena), od kojih je 21 na određeno vrijeme. U diplomatsko-konzularnim predstavništvima trenutno je raspoređeno 99 službenika, od kojih su 20 službenici iz drugih državnih organa i organa državne uprave. U svim organizacionim jedinicima u zemlji i inostranstvu, naglašena je disproporcija između sistematizovanih i popunjenih radnih mjesta, te postoji opravdana potreba za jačanjem kadrovskih kapaciteta u cilju optimizacije rada institucije, uz uvažavanje principa koji proizilaze iz reforme javne uprave, sa posebnim akcentom na usavršavanje znanja, vještina i sposobnosti od značaja za sprovođenje utvrđenih prioriteta vanjske politike.

Nedostatak adekvatnih uslova i sredstava za rad evidentan je u zemlji i u inostranstvu, gdje se u prvom redu misli na obezbjeđivanje adekvatnih prostornih kapaciteta, kao i odgovarajuće infrastrukture koja obezbjeđuje siguran i pravovremen pristup infomacijama.

Na dan 30.10.2023. Ministarstvo vanjskih poslova je raspolagalo budžetom u iznosu od 4.674.110,20 eura, dok je do 30.10.2023. utrošeno 14.058.750,81 eura, te realizacija budžeta na naznačeni datum iznosi 71,03%. Do kraja godine se nakon plaćanja redovnih obaveza očekuje visok stepen realizacije budžeta. Pripremljen je plan budžeta za narednu godinu i završeni su pregovori sa Ministarstvom finansija. Zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava za 2024. iznosi: 30.268.514,54 EUR.

U ovom dijelu, posebnu pažnju zavrjeđuje usklađivanje koeficijenata osnovne zarade diplomata, imajući u vidu da je ovo pitanje otvoreno već duži niz mjeseci, iz razloga što diplomate nijesu dobile povećanje osnovne zarade kada i ostali službenici zaposleni u javnom sektoru, a koji su bili obuhvaćeni novim Granskim kolektivnim ugovorom za oblast uprave i pravosuđa. S tim u vezi, potrebno je hitno, u saradnji sa Ministarstvom finansija, pronaći adekvatno rješenje ovog pitanja, kroz usvajanje neophodnih normativnih akata (izmjene zakona i potrebnih podzakonskih akata).

Prilog: Osvrt na realizaciju Programa rada Vlade za 2023. godinu

Osvrt na realizaciju Programa rada Vlade za 2023. godinu

Ministarstvo vanjskih poslova je u tekućoj godini bilo angažovano na realizaciji niza aktivnosti koje su bile u funkciji ostvarivanja prioriteta – **Crna Gora buduća članica Evropske unije sa ojačanom pozicijom na međunarodnoj sceni**, utvrđenog Srednjoročnim programom rada Vlade za period 2022-2024.

Posebna pažnja posvećena je **unapređenju zakonodavnog i institucionalnog okvira za oblast vanjskih poslova i vanjske, bezbjednosne i odbrambene politike**, što se u prvom redu odnosilo na potpunu usklađenost sa pravnom tekovinom i Zajedničkom vanjskom i bezbjednosnom politikom EU. Usvajanje međunarodnih restriktivnih mjera u potpunosti je usklađeno sa odlukama Savjeta EU, što je od posebne važnosti u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu, a ovom procesu će dodatno doprinijeti i usvajanje novog zakona o međunarodnim restriktivnim mjerama čiji je Predlog planirano da Vlada utvrdi do kraja ove godine. Dodatna pažnja bila je posvećena usklađivanju zakonodavnog i institucionalnog okvira za oblast međunarodne razvojne saradnje i humanitarne pomoći sa pravnom tekovinom EU, te se, takođe, očekuje da Predlog novog zakona o razvojnoj saradnji i humanitarnoj pomoći bude utvrđen od strane Vlade do kraja o.g, a čija je važnost posebno naglašena kroz nedavni Izvještaj Evropske komisije o napretku Crne Gore.

Ministarstvo vanjskih poslova je poseban akcenat stavilo na **jačanje angažmana i vidljivosti na multilateralnom planu** kroz učešće u radu Savjeta Ujedinjenih nacija za ljudska prava (2022-2024) gdje se potvrđuje doprinos Crne Gore u poštovanju ljudskih prava, sa posebnim fokusom na promociju i zaštitu prava pripadnika marginalizovanih grupa. Dodatna pažnja posvećena je izradi Nacionalnog izvještaja o stanju ljudskih prava kojim je obuhvaćen pregled stanja ljudskih prava u Crnoj Gori. Tokom godine realizovan je niz aktivnosti od značaja za sprovođenje kampanje za kandidaturu Crne Gore za članstvo u Savjetu bezbjednosti Ujedinjenih nacija (2026-2027), ali je izostala sistemski organizovana aktivnost i podrška ovom procesu. Uspješno je okončano crnogorsko predsjedavanje Procesu saradnje u Jugoistočnoj Evropi (SEECP) što je bila dodatna prilika za afirmaciju regionalne saradnje i procesa evropske integracije država aspiranata, te posebno afirmisanje bezbjednosne saradnje, zaštite ljudskih prava, vladavine prava i jačanja demokratskih institucija, osnaživanje ekonomske saradnje i infrastrukturne povezanosti, zelene tranzicije, kao i ublažavanje i prevazlaženje posljedica kovid pandemije.

Kontinuirano **unapređenje procesa i jačanje kapaciteta od značaja za sprovođenje utvrđenih prioriteta vanjske politike** nastavljeno je kroz jačanje diplomatsko-konzularne mreže koja je proširena otvaranjem Ambasade Crne Gore u Kraljevini Holandiji, donošenjem odluke o ponovnom otvaranju Ambasade u Švajcarskoj Konfederaciji, ali i jačanjem mreže konzulata na čelu sa počasnim konzulom (npr. Japan) koji predstavljaju važan doprinos u promociji nacionalnih interesa u inostranstvu. Posebna pažnja posvećena je osposobljavanju i usavršavanju diplomatskog kadra kroz mogućnost pohađanja brojnih programa usavršavanja, uglavnom usmjerenih na teme od značaja za proces evropske integracije i sajber bezbjednost, s tim da je najveći dio programa realizovan u okviru međunarodne saradnje. Posebnu pažnju zavrijedila je Ljetnja škola za mlade diplomate "Gavro Vuković" kao platforma koja okuplja mlade diplomate iz cijelog svijeta i predstavlja priliku za učenje,

povezivanje i afirmaciju vanjske politike Crne Gore. Ono što ostaje kao izazov za naredni period je jačanje službe vanjskih poslova u skladu sa jasno definisanom strategijom i uz njegovanje adekvatne organizacione kulture.